

Nem szakad ránk az ég – A kínai–amerikai kereskedelmi háború és a jövőbeli gazdasági kapcsolatok

Jiandong Shi

Lawrence J. Lau:

The China–U.S. Trade War and Future Economic Relations

The Chinese University Press, Hongkong, 2019, p. 224.

ISBN: 978-9882371125

A hongkongi származású szerző, Lawrence J. Lau 1966 óta tanít a Stanford Egyetemen, jelenleg emeritus és Kwoh-Ting Li professzorként, a Hongkongi Kínai Egyetemen pedig Ralph és Claire Landau professzorként. 1992 és 1996 között a Stanford Egyetem Ázsia-csendes-óceáni Kutatóközpontjának társigazgatója, 1997 és 1999 között a Stanford Egyetem Gazdaságpolitikai Kutatóintézetének (SIEPR) igazgatója. 2004–2010 között a Hongkongi Kínai Egyetem kancellárhelyettese. Szakterületei a gazdasági fejlődés, a gazdasági növekedés és a kelet-ázsiai gazdaságok, beleértve Kínát is. Nevéhez fűződik Kína egyik első, 1966-ban kifejlesztett ökonometriai modellje.

Régóta tanulmányozza a kínai–amerikai kereskedelmi kapcsolatokat. Már az 1990-es években együttműködött Feng Guozhao professzossal, és ő vezette a kínai–amerikai kereskedelmi mérlegben Kína és az Egyesült Államok között meglévő, hivatalos különbségekkel kapcsolatos kiigazítási tanulmányok készítését; ezekre az eredményekre hivatkozott Csu Zsung-csi volt kínai miniszterelnök. A 2000-es években Lau professzor azt javasolta, hogy a Kína és az Egyesült Államok közötti kereskedelmi mérleg mérésére a két ország közötti exportügyletek összértéke helyett az exportügyletek által generált belföldi hozzáadott értéket használják. A Chen Xikang professzor és Lau professzor vezetésével a Kínai Tudományos Akadémia munkatársai által készített tanulmány azt állapította meg, hogy az USA és Kína közötti kereskedelmi hiány közel a felével kevesebb az eredeti értéknél.

* A jelen kiadványban megjelenő írások a szerzők nézeteit tartalmazzák, ami nem feltétlenül egyezik a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontjával.

Jiandong Shi a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskolájának doktorandusza. E-mail: shijandong1101@qq.com

A világ jelenlegi legfontosabb és legkritikusabb kétoldalú kapcsolatát kétségtelenül a kínai–amerikai kapcsolatok jelentik. A könyv kontextusát a kínai–amerikai kereskedelmi háború képezi. A szerző e munkában három fő kérdést tisztáz. Először is azt, hogy bár a 2018-ban kirobbant kínai–amerikai kereskedelmi háború tényleges hatását nem lehet figyelmen kívül hagyni, az Kína, és különösen az Egyesült Államok számára továbbra is viszonylag kontrollálható. Még ha az USA új vámjai előbb-utóbb a Kínából importált összes terméket fogják is érinteni, akkor sem kell pánikba esni. Másrészt a szerző a Kína és az Egyesült Államok közötti, a kereskedelmi háború mögött rejlő potenciális gazdasági és technológiai versenyt, valamint a populizmus, az elszigetelődés, a nacionalizmus és a protekcionizmus világszerte és különösen az Egyesült Államokban való térnyerését tárgyalja. A Kína és az Egyesült Államok közötti verseny elkerülhetetlen, és új normává válhat. Ugyanakkor a szerző elemzése szerint, bár Kína teljes reál-GDP-je a 2030-as évek egy bizonyos pontján meghaladhatja az Egyesült Államok teljes reál-GDP-jét, az egy főre eső GDP tekintetében még mindig messze elmarad tőle, és elképzelhető, hogy a 21. század végéig nem is tud felzárkózni e vonatkozásban az Egyesült Államok mellé. A technológiai fejlődés általános mértéke és az általános innovációs képesség szempontjából továbbra is hatalmas szakadék van Kína és az Egyesült Államok között. Akkor, amikor mindkét ország kizárólagosságra törekszik, mindkét kormány felelős azért, hogy ne csak szavakban, hanem cselekedeteikkel is bizonyítsák, hogy a nemzetközi kereskedelem és a közvetlen beruházások nem feltétlenül okoznak kárt, és hogy az összhaszon elég nagy ahhoz, hogy mindenki profitáljon belőle. Harmadrészt a szerző bemutatja, hogy a Kína és az Egyesült Államok közötti gazdasági együttműködés egy potenciálisan pozitív összegű játék, azaz mindenki számára előnyös helyzetet eredményez. E két jelentős gazdaság közötti komplementer kereskedelmi kapcsolatok, a közvetlen és közvetett beruházások és különösen a jobb gazdasági együttműködés, továbbá a másik fél jelenleg kihasználatlan vagy nem eléggé kihasznált erőforrásainak teljes feltárása és kiaknázása talaján az együttműködés mindkét fél számára komoly előnyökkel jár. Létrejöhet Kína és az Egyesült Államok között a kereskedelmi egyensúly, a kölcsönös gazdasági függőség előmozdítása pedig segíti a bizalomépítést és csökkenti a jövőbeni potenciális konfliktusokat.

A szerző a könyvet a kínai–amerikai kapcsolatok és a fokozódó kínai–amerikai kereskedelmi háború bemutatásával kezdi. Rámutat arra, hogy bár Kína és az Egyesült Államok egymás legnagyobb kereskedelmi partnerei, a két fél közötti gazdasági kapcsolatokban komoly súrlódások és potenciális konfliktusok rejlenek. Az USA részéről számos vád hangozott el, például hogy a kereskedelmi mérleg Kína számára kedvező, az RMB árfolyama alulértékelt, az amerikai vállalatok a kínai piacra való belépéskor nehézségekkel találkoznak, a kínai piaci verseny tisztességtelen, részrehajlás tapasztalható az állami tulajdonú vállalkozások javára, valamint a nemzetbiztonsági aggályok is felmerülnek. Ezen aggályok miatt aztán Trump elnök 2018-ban úgy döntött, hogy három körben, összesen 250 milliárd USD értékben új büntetővámokat vezet

be a Kínából importált árukra, ami kereskedelmi háborút indított el a két ország között. A kínai–amerikai kereskedelmi háború megzavarta a nemzetközi kereskedelmet és beruházásokat, a hatása pedig az elmúlt évtizedekben kialakult globális ellátási lánc miatt nem korlátozódik a kínai és az amerikai gazdaságra, hanem a világ minden részén óriási bizonytalanságot váltott ki a fogyasztási és a befektetési döntések vonatkozásában, és tartós változáshoz vezethet a kínai–amerikai kapcsolatokban.

A második fejezetben a szerző a kínai–amerikai kapcsolatok történetének fontos pillanatait, valamint a két ország közötti, a 18. század végi kereskedelemmel kezdődő kapcsolatokat tárgyalja, kiemelve Kína Kereskedelmi Világszervezethez (WTO) való 2001-es csatlakozása után az Egyesült Államokba és a világ többi részére irányuló exportjának robbanásszerű növekedését. Az export növekedésének köszönhetően Kína vidéki térségeiből nagyszámú munkaerő-felesleget lehetett áttérlni a part menti városokba és az exportorientált könnyűipari vállalkozásokba, kiemelve ezzel mintegy 800 millió embert a szegénységből. Noha Kína exportjának növekedése az Egyesült Államokba és a világ többi részére 2012 óta jelentősen lassult, az ország WTO-hoz történő csatlakozásának gazdasági eredményeit nem szabad alábecsülni.

A harmadik fejezetben a szerző újrabecsüli az USA és Kína közötti kereskedelmi deficitet, és kimutatja, hogy az USA Kínával szembeni hiánya 2017-ben a teljes hozzáadott érték (vagy GDP) tekintetében mindössze 111 milliárd USD volt, tehát jóval kisebb, mint a teljes exportérték vonatkozásában gyakran említett 376 milliárd USD. A teljes hozzáadott érték szempontjából az Egyesült Államok Kínába irányuló exportjának 111 milliárd USD-ral történő bővítése teljes mértékben lehetséges, amely összeg a meglévő és potenciális amerikai export viszonylag magas belföldi hozzáadott értéke (GDP) miatt mindössze 125 milliárd USD-nek felel meg.

A negyedik fejezet azt mutatja be, hogy a 2018-as kínai–amerikai kereskedelmi háború tényleges hatása a kínai GDP 1,12 százalékos csökkenéséhez fog vezetni (feltéve, hogy Kína USA-ba irányuló exportjának fele az új amerikai vámtarifák miatt leáll). Kína esetében, amelynek átlagos éves növekedési üteme 6,5 százalék, ez viszonylag enyhe és kontrollálható hatás. A kereskedelmi háború amerikai gazdaságra gyakorolt tényleges hatása ennél is gyengébb, legfeljebb 0,30 százalékos esést eredményezhet a GDP-ben, miközben az Egyesült Államok hosszú távú, átlagos, éves növekedési üteme megközelítőleg 3 százalék. A kereskedelmi háború negatív pszichológiai hatással van Kína tőzsdepiacára és az RMB árfolyamára, de ezek a hatások átmenetiek lehetnek.

Az ötödik fejezet azt a tényt mutatja be, hogy Kína és az Egyesült Államok nagymértékben kiegészítik egymást, és hogy a két ország közötti kereskedelemnek és beruházásoknak mindkét fél számára nagyon előnyösnek kellene lenniük. A hatodik fejezet a Kína és az Egyesült Államok, a világ két legnagyobb gazdasága közötti elkerülhetetlen versenyt tárgyalja, függetlenül attól, hogy ez szándékos-e vagy sem. Sok

tekintetben azonban továbbra is jelentős távolság van Kína és az Egyesült Államok között.

A hetedik fejezet a két ország közötti potenciális technológiai versenyt elemzi gazdasági és nemzetbiztonsági nézőpontból. Bár Kína a tudomány és a technológia területén gyorsan zárkózik fel, a két ország között továbbra is jelentős szakadék van. Noha Kína hatalmas erőfeszítéseket tett a tudomány és a technológia fejlesztése érdekében, és figyelemreméltó eredményeket ért el, általában véve – néhány részterület kivételével, mint amilyen a nagysebességű vasút és a kvantumkommunikáció – jelenleg még mindig elmarad az Egyesült Államoktól. Kína egészét nézve az élvonalbeli tudományos és technológiai fejlődés szempontjából még messze van az Egyesült Államoktól, amit az is alátámaszt, hogy nagyon kevés kínai nyert Nobel-díjat. Nagyon valószínű, hogy Kínának még legalább egy vagy két generációra van szüksége ahhoz, hogy a tudomány és a technológia területén utolérje a jelenleg vezető pozícióban lévő Egyesült Államokat.

A nyolcadik fejezet Kína és az Egyesült Államok közötti gazdasági együttműködés mindkét ország számára előnyös voltával foglalkozik. A közöttük lévő magas szintű gazdasági komplementaritást alapul véve mindkét ország jelentősen profitálhat abból, ha erőforrásait, például az amerikai energia-, föld- és vízkészleteket, Kína emberi erőforrásait és megtakarításait a kölcsönös kereskedelem és beruházások révén jobban kihasználja. Emellett, ha a két ország együttműködik, mintegy öt éven belül el lehet érni az áruk és a szolgáltatások közötti tartós kereskedelmi egyensúlyt. A szerző konkrét utat is javasol a kínai–amerikai kereskedelmi hiány csökkentésére. Eszerint az Egyesült Államokba irányuló kínai áruexport (valamint az Egyesült Államokból származó áruimport) csökkentése helyett inkább a Kínába irányuló amerikai áruexportot kell növelni. Az Egyesült Államok kétféleképpen is növelheti az árucikkek exportját. Az egyik lehetőség a más országokba irányuló amerikai export átirányítása Kína felé, a másik pedig a jelenleg nem eléggé kihasznált belföldi erőforrások mozgósítása a Kínát célzó új exportcikkek előállítására való specializálódás érdekében. Az első egy jórészt felületi megközelítés, és még ha az Egyesült Államok és Kína közötti kereskedelem hiánya csökkenthető is vele, a GDP-t és a munkahelyek számát nem fogja számottevően növelni az Egyesült Államokban. Ez a megközelítés csekély valódi nettó nyereséget generál az Egyesült Államok számára (és ezért Kína sem profitál belőle), azonban felhasználható a két ország közötti kereskedelmi deficit sikeres csökkentéséhez. A második megközelítés valódi növekedést eredményezhet az USA GDP-jében és a foglalkoztatásban, és fokozhatja a Kína számára szükséges áruk szállítását. Ez az amerikai gyártók, munkavállalók és exportőrök, valamint az új importcikkek felhasználó kínai fogyasztók, gyártók és importőrök számára is hasznot hoz, mindkét ország fejlődhet, így ezt a megközelítést mindkét országnak érdemes komolyan mérlegelnie. Emellett a két ország közötti hosszú távú, kölcsö-

nös gazdasági függőség elmélyítését célzó projekt elindításával javul a kölcsönös bizalom, és jelentősen csökken a potenciális konfliktusok valószínűsége.

A kilencedik fejezetben a szerző megemlíti, hogy a Kína és az Egyesült Államok közötti jelenlegi kereskedelmi háború egyik fő oka nem a kereskedelem maga, hanem inkább a két országnak a gazdasági és technológiai fölényért folytatott potenciális versenye. Függetlenül attól, hogy ez a verseny nyílt vagy rejtett, szándékos vagy sem, nem Trump elnökkel kezdődött, és nem is fog véget érni a távozásával.

A tizedik fejezet betekintést nyújt a kínai–amerikai kapcsolatok jövőjébe. Tetszik vagy sem, a Kína és az Egyesült Államok közötti versenyt olyan tartós jelenségként kell értelmezni, amely folyamatosan zajlik, és megszokottá fog válni. A kereskedelmi viták egyszerűen a két ország közötti potenciális verseny megnyilvánulásának tekinthetők. Az is elképzelhető, hogy az ilyen típusú verseny ideológiai csatává alakul át. Kína azonban nem akarja megváltoztatni az Egyesült Államok intézményi modelljét, és valószínűleg az Egyesült Államok sem akarja Kínát a saját intézményi modelljéhez alakítani. A kínaiak soha nem lesznek olyan individualisták, mint az amerikaiak. Bizonyos okokból – például a kultúra, a történelem és az útfüggőség miatt – a kínai demokrácia eltérő módon fejlődhet, és más formákat ölthet, mint az Egyesült Államokban. Mindkét országnak képesnek kell lennie arra, hogy megtanulja elfogadni a másik sajátosságait és a kivételességgel kapcsolatos érzéseit, illetve alkalmazkodjon hozzájuk.

A szerző úgy véli, hogy ez valóban megfelelő idő Kína számára ahhoz, hogy kitarson a nemzetközi kereskedelemre és beruházásokra való nyitottság előmozdítása mellett (ideértve a pénz be- és kiáramlást is). Kína például egyoldalúan csökkentheti a gépjárművek és hasonló áruk importvámjait minden olyan ország esetében, amely nem vesz részt a kereskedelmi háborúban, és kölcsönösségi alapon koncessziókat kínálhat vagy fogadhat el valamennyi ország kereskedelmére és kapcsolataira vonatkozóan. A szerző rámutat, hogy a nemzetközi kereskedelem és a határokon átnyúló közvetlen beruházások mindig kölcsönösen előnyösek; a belföldi és a nemzetközi verseny javíthatja a hatékonyságot és előmozdíthatja az innovációt, tehát a befogadó szellemet ki lehet terjeszteni a nemzetközi gazdasági kapcsolatokra. A kínai–amerikai kapcsolatok természetesen a gazdaságon kívül más kérdéseket is magukban foglalnak, és ezeket a két ország vezetőinek körültekintően kell kezelniük.

Kína és az Egyesült Államok ellenfelek helyett lehetnek egyszerre stratégiai versenytársak és partnerek is. A világ elég nagy ahhoz, hogy teret adjon mindkét fél folyamatos növekedésének és jólétének, és hogy a két ország a közös érdekei mentén, sőt, az egész világ javára együttműködjön egymással. Kína és az Egyesült Államok mindkét fél, de az egész emberiség érdekében is meg fogják találni a módot az együttműködésre, a szerző ezt illetően optimista és bizakodó.

Ebben a kínai–amerikai kereskedelmi háború hátterét, jellemzőit és hatását elemző könyvben a szerző részletesen megvizsgálja a kínai–amerikai kereskedelmi háború közvetlen okait, valamint a köztük folyó kereskedelem kiegyensúlyozottságának hiányát, és rámutat arra, hogy a két ország közötti kapcsolatokban a jövőben a verseny megszokottá válik, így kitűnő nézőpontot biztosít számunkra a kínai–amerikai kereskedelmi háború, valamint a kínai–amerikai gazdasági kapcsolatok megértéséhez és tanulmányozásához. A könyv részletesen elemzi a Kína és az Egyesült Államok között felmerült jelenlegi vitákat. A szerző pontos adatai meggyőzőek, találó állásfoglalásai pedig segítik a semleges álláspont kialakítását és hozzájárulnak ahhoz, hogy az olvasók áttekinthessék a Kínával és az Egyesült Államokkal kapcsolatos új fejleményeket, és megértsék, hogy ezek miként befolyásolják a globális politikai, gazdasági és társadalmi fejlődési tendenciákat. A könyv nemcsak a közgazdasággal kapcsolatos tantárgyak oktatói és hallgatói számára lehet fontos, hanem azoknak is hasznára válhat e kiváló mű elolvasása, akik hisznek a világ jobb jövőjében.